

Perfect storm raast over staalindustrie Europa

Tata Steel Europe staat voor een grote reorganisatie. Europese staalbedrijven zitten weer in een diepe crisis. Winsten worden amper meer geboekt, de concurrentie rukt op. Wat ging er mis? Zes kopzorgen van de staalmakers.

Voor werknemers van Tata Steel in IJmuiden moet het niet als een verrassing zijn gekomen dat het moederconcern drastisch wil bezuinigen. De gezichten stonden strak, op een foto van vorige maand in het bedrijfsblad Over Staal, toen directeur Hans van den Berg langs de afdelingen ging om meer te vertellen over maatregelen om de cashflow weer om te buigen 'naar een positieve'. Ruim drie weken later lekte uit dat Tata Steel Europe onder meer de personeelskosten met €170 mln wil verlagen. Het was een reden voor vakbonden om te vrezzen voor een verlies van 2500 banen.

De problemen in IJmuiden staan niet op zich. In de Europese staalindustrie spreken de fabrikanten over een perfect storm. Alles wat negatief kan uitpakken, komt in één keer op de directie tafels terecht. Het is een combinatie van krimpende marges, een dreigende economische recessie, handelsoorlogen, mislukte samenwerkingen, de opmars van China en de worsteling met milieumaatregelen.

Winsten verdampen razendsnel

Wie de financiële malaise in de staalindustrie wil zien, hoeft alleen maar te kijken naar de winst die ThyssenKrupp in het tweede kwartaal van dit jaar boekte met zijn enorme fabrieken in het Duitse Roergebied. Het bedrijfsresultaat van de staaltak van het concern bedroeg slechts €1 mln, tegen €227 mln een jaar eerder.

Maar ook bij de Europese takken van Tata Steel en ArcelorMittal waren de winstdalingen niet mis: respectievelijk 96% en 69%. Er zijn legio redenen. De meest genoemde oorzaak is de aanzienlijke stijging van de grondstofprijzen. De prijzen van ijzererts en de cokeskolen — die nodig zijn voor het stoken van de hoogovens — zijn flink gestegen.

Tegelijkertijd dalen de verkoopprijzen, omdat er veel aanbod van staal is. Door de overcapaciteit verdampen de winstmarges in hoog tempo.

Dalende vraag bij afnemers

Ook aan de omzetcant zijn flinke dalingen te zien. Zo daalden de inkomsten bij ThyssenKrupp in het afgelopen kwartaal met bijna 6% in vergelijking met een jaar eerder. Bij Tata Steel Europe ging het zelfs om bijna 12%. De bedrij-

ven zetten simpelweg minder staal af.

De staalconcerns produceren voor bepaalde eindmarkten, zoals de auto-industrie en de bouw. Achteruitgang in deze sectoren heeft zijn weerslag op de staalindustrie. 'Het eindgebruik van staal hier is omlaaggegaan', zegt Casper Burgering, grondstoffeneconoom bij ABN Amro. 'En dat merken de producenten.'

De auto-industrie is een van de belangrijkste afnemers, maar de Europese autofabrikanten zetten zich schrap voor een sterke krimp als gevolg van dalende autoverkopen in China, Europa en de Verenigde Staten. Dit vertaalt zich nu al in forse reorganisaties bij toeleveranciers.

China groeit maar door

De gehele productiecapaciteit neemt op de staalmarkt voorlopig niet af. Hoewel in Europa ArcelorMittal eerder dit jaar de productie van staal wel al met miljoenen ton verlaagde, is van permanente capaciteitsvermindering nog geen sprake.

Sterker nog, de Europese staalsector lijdt ook onder de stevige productiegroei in China. Daar nam de staalproductie dit jaar tot dusver met 9% toe, terwijl die in Europa juist met 3% daalde.

China vertegenwoordigde in september 54%

De Europese staalindustrie heeft het zwaar en reorganisaties bedreigen de werkgelegenheid. FOTO: BLOOMBERG

van de wereldwijde staalproductie. Ter vergelijking: in 2001 was het Chinese aandeel nog slechts 18%. India en Japan volgen nu op enorme afstand van China, met marktaandeel van respectievelijk 6% en 5%. Duitsland, de nummer zeven, komt nog maar op 2%.

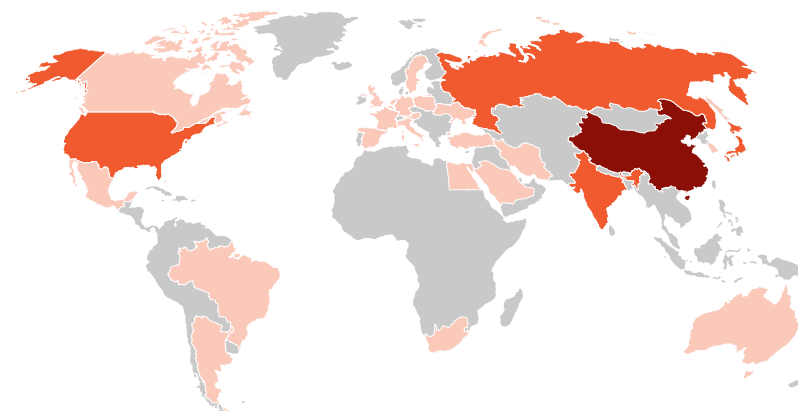
Ook Indonesië, Iran, Rusland en Turkije vergroten nog altijd hun productie volgens Eurofer, de organisatie van Europese staalbedrijven. Die groei is voor Europese staalbedrijven extra problematisch, omdat deze landen steeds vaker de Europese markt opzoeken door de tariefmuren die de Verenigde Staten hebben opgetrokken.

Fnuikende handelsoorlog

Tussen eind 2016 en halverwege 2018 beleefden Europese staalproducenten even betere tijden. Europese anti-dumpingmaatregelen tegen China begonnen toen te werken. Maar het ging mis na het besluit van president Donald Trump vorig jaar om de Amerikaanse staalindustrie te beschermen met hoge tariefmuren. Europa moest zich daarna wapenen tegen een toevloed

Top 30 in productie ruwstaal

China is veruit grootste staalmaker ter wereld. India, Japan, VS en Rusland volgen op grote afstand. Stand september 2019

© FD Bron: Worldsteel

van staal dat anders op de Amerikaanse markt was beland.

Die Amerikaanse invoerrechten (van 25%) hadden ook directe invloed op de export van Europees staal. Tata Steel-directeur Hans van den Berg herinnerde zijn medewerkers er onlangs nog aan dat 1 miljoen ton uit zijn fabrieken naar de VS gaat.

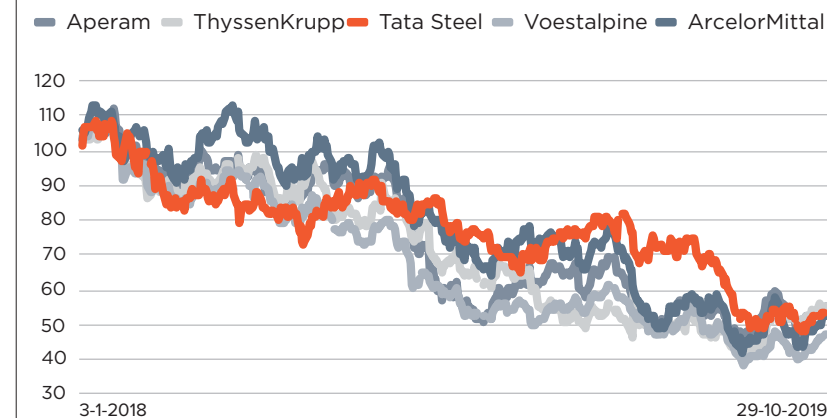
De Europese Unie trof in 2018 wel tegenmaatregelen. De Europese Commissie besloot toen voor de invoer van meer dan twintig staalproducten ook een heffing van 25% in te voeren als

die import boven traditionele niveaus zou uitkomen. Maar die maatregelen werken onvoldoende, zegt Eurofer. De koepelorganisatie van Europese staalbedrijven wijst op de stijging van de Europese invoer van staal in 2018 (van 12%). Dit jaar belandt het importniveau naar verwachting ook boven dat van 2016 en 2017.

De EU-lidstaten kwamen de Europese staalsector onlangs wel weer wat tegemoet. Een nieuwe voorgenomen vergroting van het tariefvrije quotum voor importen uit niet EU-landen is onlangs verlaagd van 5% naar 3%. 'Het gaat ech-

Koersen staalfondsen gehalveerd

Geïndexeerd, 3 jan 2018 = 100

© FD Bron: Bloomberg

ter nog altijd om een stijging van het quotum in een dalende markt', stelt Eurofer-woordvoerder Charles de Lusignan.

ETS-prijzen

Ook de Europese CO₂-beprijzing, het emissiehandelssysteem, zou de wereldwijde concurrentiepositie van Europese staalbedrijven aantasten. De EU wil de handel in emissierechten (ETS) versterken, waardoor de prijs daarvan stijgt en bedrijven een prikkel krijgen hun uitstoot te verlagen.

In juni luidden 45 ceo's van staalbedrijven, waaronder Tata Steel en ArcelorMittal, wederom de noodklok bij de Europese Commissie over hun toekomst. Zij maken zich onder meer zorgen over de gestegen kosten voor uitstoot. Die beperken hun investeringsmogelijkheden en daarmee neemt het risico op verlies van werkgelegenheid en de sluiting van de staalfabrieken toe, is de redenatie.

Bangmakerij noemt Sam Van den plas dat argument. Hij is beleidsdirecteur bij Carbon Market Watch (CMW). Deze organisatie pleit voor een 'eerlijke en daadwerkelijke bescherming' van het klimaat. 'Deze bedrijven verdienen tot nu toe veel geld aan het ETS-systeem', zegt Van den plas. 'Zij zijn grotendeels vrijgesteld en krijgen te veel gratis rechten. Die kunnen ze vervolgens doorverkopen.' Volgens een studie van CMW uit 2016 heeft Tata Steel in Nederland tussen 2008 en 2015 hiermee €332 mln verdiend.

Inmiddels lopen de rechten terug en stijgt de prijs: een ton CO₂ kost nu rond de €25. 'Maar staal is nog de uitzondering. Hier lopen de gratis uitstootrechten slechts met 0,2% per jaar terug.' Er hoeft daardoor weinig bijgekocht te worden. De bedrijven worden zo volgens Van den plas dan ook niet gestimuleerd om minder vervuילend te worden.

Bestaansrecht

Toch lijken de staalproducenten zich ervan bewust dat ook zij moeten verduurzamen en niet alleen vanwege de hogere ETS-prijzen. 'Veiligheidsprestaties, CO₂-neutraal zijn in 2050, het verminderen van de hinder voor de omgeving', zijn volgens Tata Steel sitedirecteur Van den Berg voorwaarden voor het bestaansrecht.

Maar tegelijkertijd vragen die om grote investeringen. En juist daar zoekt het moederbedrijf de eerste kostenbesparingen, zoals blijkt uit de eerste tekenen van het bezuinigingsprogramma van Tata Steel Europe: de Hisarna-proefabriek, waarmee het bedrijf de CO₂-uitstoot bij staalproductie fors wil verlagen, ligt in elk geval tot februari stil.

Geen Europees 'staalblok'

Het lukt de Europese staalfabrikanten niet gezamenlijk op te trekken en een blok te vormen, zo bleek onlangs nog. Om de concurrentie op de wereldmarkt het hoofd te bieden en de kosten te verlagen, waren ThyssenKrupp en Tata Steel sinds 2016 in gesprek om de Europese staalactiviteiten te bundelen. De fusie had een jaarlijkse besparing van zo'n €400 mln moeten opleveren. Maar ThyssenKrupp trok in mei de stekker uit die plannen. Eurocommissaris Margrethe Vestager van Mededinging (foto) vreesde dat de marktmacht van het fusiebedrijf te groot zou worden en voor goedkeuring moesten concessies gedaan worden. Te veel concessies, aldus ThyssenKrupp. De gewenste aanpassingen zouden de voordelen van de samenwerking tenietdoen, luidde de verklaring. In economisch opzicht zou de joint venture dan geen zin meer hebben. Toenmalig ThyssenKrupp-topman Guido Kerkhoff verweet Brussel de deuren daarmee te openen voor goedkoop staal uit China.

In het kort:

- Op de staalmarkt raast een perfect storm: alles komt in één keer op de directie tafels terecht.
- Een combinatie van krimpende marges, een dreigende recessie, handelsoorlogen, China en milieumaatregelen.
- Het is voor staalbedrijven een worsteling tussen bestaansrecht en kostenbesparingen.